DOBRIŠA CESARIĆ

1902 - 1980

1983

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI, ZAGREB
SPOMENICA PREMINULIM AKADEMICIMA — SVEZAK 19

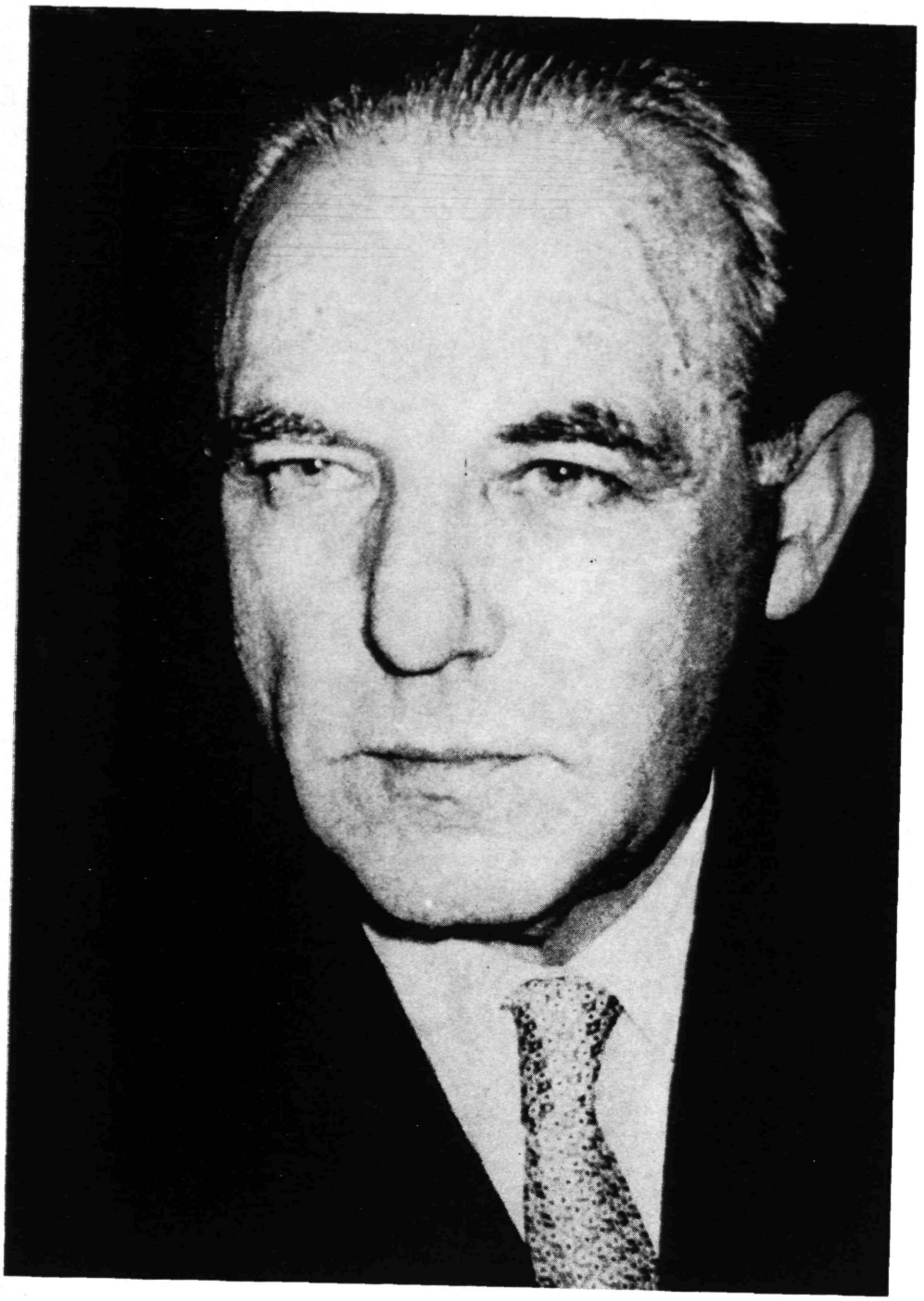

DOBRIŠA CESARIĆ

1902–1980

ZAGREB 1983

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
SPOMENICA PREMINULIM AKADEMICIMA – SVEZAK 19

Uredio:
Izv. član RAFO BOGIŠIĆ

RAZRED ZA KNJIŽEVNOST

SPOMENICA

posvećena preminulom Dobriši Cesariću, redovnom članu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu
(10. I. 1902. Slavonska Požega — 18. XII. 1980. Zagreb)

ISPRAĆAJ

posmrtnih ostataka na Mirogoju, 23. prosinca 1980.

Oproštajna riječ u ime Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i Razreda za suvremenu književnost JAZU: Jure Kaštelan, akademik član Razreda za suvremenu književnost

KOMEMORACIJA

održana 11. studenoga 1981. u palači Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti

Bibliografija izdanja djela *Dobriše Cesarića.* Sastavio akademik Marin Franičević, član Razreda za suvremenu književnost JAZU

Ispraćaj posmrtnih ostataka

Dobriše Cesarića

redovnog člana
Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti

Akademik *Jure Kaštelan*

Teška mi je, ali neminovna, dužnost da u ime Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, a posebno Razreda za suvremenu književnost, govorim ove oproštajne riječi pravom čovjeku, akademiku i velikom pjesniku Dobriši Cesariću.

Ovo je najbolniji naš susret. Posljednji... Bez tvoga velikog srca, bez tvoje zrele mudrosti, naši dani bit će siromašniji, prazniji. Ostaje nerazariva uspomena na tebe. Ostaje tvoj stih koji je davno prešao u srce i legendu čovjeka.

Fragment arhajske grčke lirike, natpis koji mora da je pripadao hramu Muza, govori: »Zabranjeno je plakati u kući pjesnika: pjesma nije mjesto žalosti«. Ne znam, u ovom času, ni bolnije ni utješnije misli. Orfej nije smrtan. Pjesnici ne umiru.

Harone, pažljivo zamahuj veslom. Odavna nisi prevozio toliko bogatstvo na svoju tamnu obalu. Kad je toliko svjetlosti, toliko brušenih dragulja, blistalo u trenucima beznađa? Zaustavi se, smrti sa bezbroj lica, sa bezbroj značenja i simbola.

Pjesnik Dobriša Cesarić s tobom je, smrti, razgovarao bezbroj puta. Vidio te je na vodi Dravi, na grobljima, u mrtvačnici najbjednijih, u proticanju vremena, na mletačkim torre dell' orologio, u poemi svoga prijatelja Gorana. Razgovarao je s tobom na jedan svoj, neponovljiv način. On je stravu smrti preobrazio u zajedništvo života.

...Ako me kada stanu i kosit,
Neće mi bola nanijeti kosa —
Jedini teret koji ću nosit
U novom životu biti će rosa.

Kad budem trava

Ne znam koji je pjesnik, tako običnom čarolijom, pretvorio tragičnu spoznaju stradanja u radost života, u samu tišinu, u cjelinu svijeta.

Zanos pjesnika, veliku poruku mislioca i univerzalnu spoznaju stvaranja izrazio je u *Pjesmi mrtvog pjesnika.*

Lirika Dobriša Cesarića objašnjava se neprekidno. Od najobičnijih riječi i slika on stvara čudo, njegova pjevajuća riječ zvoni u glazbi svemira. Ali njegov genij, njegov stvaralački *démon,* ostaje i nedodirljiv.

Pjesme dolaze iz neke druge strane uma. Gledaju nas iz budućnosti kao neka nesmrtna bića nas samih. Biti *poète,* tvorac, onaj koji umije, biti umjetnik, znači nositi u sebi, imati moć imaginacije, tvornu moć koje nebitak preobražava u biće. A taj čin, koji nazivamo kreacija, ostaje neobjašnjiv i moguće ga je prepoznati samo u analogijama.

Pjesme su neuništivi dio pjesnika.

Dragi Dobriša, neka ti ljubav i zahvalnost tvojih suvremenika, tvojih drugova i prijatelja bude popudbina. Neka te prati ovaj sunčani dan o kojem si vidovito govorio:

...Možda ćeš ipak — rekoh — sebi —
Još radost osjetit, što jesi.
Tu svijetlu popudbinu ptičju
Na neizvjesni put ponesi!

Popudbina

Neka ti bude laka ova hrvatska zemlja kojoj si dao plemenitost svoga humanizma, zagrljaj i bratstvo svoje pjesničke riječi okrenute svakom čovjeku. Ostani živ u živom slapu života. Postao si pjesma među pjesmama svih ljudi.

Neka je slava velikom pjesniku Dobriši Cesariću!

Komemoracija

DOBRIŠI CESARIĆU

redovnom članu Jugoslavenske akademije znanosti
i umjetnosti u Zagrebu

Član suradnik *Nikola Miličević*

Zapala me eto izuzetna čast i dužnost da pred vama održim komemorativnu riječ o nedavno preminulom pjesniku Dobriši Cesariću koji je po svojim velikim zaslugama pripadao ovoj uglednoj ustanovi. Zapala me, rekoh, ta čast, ali moram priznati da me to ispunilo i stanovitom bojazni, jer sam se pitao: kako, kojim riječima na dostojan način prikazati takvo djelo i odužiti se takvu pjesniku i takvu čovjeku kakav je bio Dobriša Cesarić? A bio je — to svi znamo — izvanredna ljudska i stvaralačka ličnost: bio je jednostavan, povučen, nenametljiv i čestit, u životu i u svojim pjesmama. A poznato je da je u književnosti često najteže govoriti o onome što je prividno jednostavno i blisko svakome, a u suštini duboko i ozbiljno. Mnogo puta je već istaknuto da Cesarićevo djelo sadrži u sebi onu klasičnu zlatnu mjeru koja sjedinjuje jednostavnost i snagu. U njegovim pjesmama može otkriti vrijednost i ljepotu prosječan čitalac i naobražen stručnjak, razumije se, svaki na svoj način i po svojoj mjeri. U tome je možda prava Cesarićeva vrijednost, ali u tome je i teškoća u tumačenju njegova djela, jer uvijek postoji opasnost da nas vanjska jednostavnost oblika zavara i da nam zasjeni svu unutrašnju težinu i složenost koju oblik nosi u sebi. To se može vidjeti u znatnom broju većih i manjih radova koji su napisani o ovom pjesniku.

Cesarićeva prva zbirka pod naslovom *Lirika* objavljena je 1931. i u njoj se on pokazao kao potpuno izgrađen pjesnik. Tu su bile sve njegove bitne osobine koje se kasnije neće mnogo mijenjati, a tu je bio i čitav niz njegovih ponajboljih pjesama koje su ulazile u mnoge antologije: *Mrtva luka, Kad budem trava, Oblak, Povratak, Zidari, Srce, Mrtvačnica najbjednijih, Na novu plovidbu* i druge. Neke od tih pjesama objavljene su znatno ranije, čak 1923. kad je pjesnik jedva prekoračio dvadesetu godinu života, što nam svjedoči da je on vrlo rano, bez mnogo lutanja i traženja, pronašao svoj stvaralački put i da je na njemu ustrajao do kraja svoga vijeka. Već to nam kazuje da je riječ o stvaraocu koji posjedu-

je iskonsku nadarenost, čvrstinu i sigurnost u ono što radi. Doduše, to bi mogla biti i stanovita slabost, po onima koji zastupaju mišljenje da se pravi stvaralac mora neprestano tražiti, mijenjati se i obnavljati. No Cesarić nije bio pjesnik takve vrste, nije bio sklon nikakvu riziku ni lutanju. On je, čini se, bio dokraja svjestan svojih dometa, bio je svjestan da se i na manjem prostoru može otkriti veliko blago, ako se taj prostor temeljito osmisli i istraži, ako se svom omeđenom svijetu dade ozbiljnost i težina i svoj vlastiti pečat.

Po svemu tome Cesarić je iznimna i neobična pojava u novijoj hrvatskoj poeziji. Na takvu putu kakvim je on pošao u svoju pjesničku pustolovinu mogao je uspjeti samo pjesnik velike nadarenosti. Vidite, upotrijebio sam riječ pustolovina, što nam na prvi pogled nekako ne ide uz Cesarića, ali i njegov, kao i svaki istinski pjesnički put, ima u sebi nešto pustolovno i tvrdoglavo, ima po tome što je Cesarić htio izboriti svoje mjesto i svoju vrijednost tamo gdje bi se to moglo najmanje očekivati. Javio se i formirao u godinama poslije prvog svjetskog rata. Kad je ulazio u književnost, u nas je dobrim dijelom vladao ekspresionizam, slobodni stih, dinamička poezija, razbijanje klasičnih oblika; tražila se nova, slobodna riječ koja bi izrazila sva nezadovoljstva i ljudske razdrtosti i protest u teškim ekonomskim i političkim prilikama onoga vremena. Sjetimo se Krleže i Cesarca i A. B. Šimića. A onda, tu je naš zenitizam pa francuski nadrealizam s jakim odjekom u srpskoj književnosti. Tu su i mnogi drugi izmi, da ih i ne spominjemo. Očito, Matoševo i Vidrićevo vrijeme bilo je već prošlo, a došli su novi ljudi, s novim htijenjima i novim pogledima.

Cesarić, međutim, nije imao sklonosti prema tim novim gibanjima i u njegovu djelu nema gotovo ničega novatorskog. On je zapravo izdanak hrvatske moderne, nastavljač Vidrića i Matoša i drugih pjesnika njihova vremena i svoj izraz je gradio na tim osnovama. Dakle, pošao je putem koji je već bio dobro uhodan, ali je zato nastojao da zaroni što više u dubinu, da doradi do kraja ono što su drugi zacrtali i da poznatim stvarima dade konačan i svoj oblik. U tom nastojanju imao je jednu vrlo ozbiljnu teškoću: kako ostati u tradicionalnim oblicima, koji su uglavnom pripadali prošlosti, a nadvladati ih i učiniti ih svojima? Kako starome ruhu dati nov izgled i ton koji će biti zaista njegov i u kojem će se očitovati izvoran i samosvojan pjesnički svijet? Kao što znamo, Cesarić je tu teškoću svladao s izvanrednim uspjehom i svrstao se među najznačajnije naše pjesnike novijega vremena. Iako je pošao od tradicije, bio je toliko svoj i svojevrstan i autentičan te jedan kritičar reče da ne možemo ni zamisliti da bi Cesarićeve pjesme, ni po motivima ni po izrazu, mogle biti ponovljene pod nekom drugom rukom. To potvrđuje i činje-

nica da Cesarić nije imao niti je mogao imati nastavljača, iako je njegov stih i jednostavan i prijemljiv te nam se čini da ga je lako prihvatiti i ponoviti. No njegov osebujni pjesnički svijet je ostao samo njegov, ostao je tamo gdje ga je on oblikovao i zatvorio u svojoj riječi i svojim ritmovima.

Cesarić, kao što znamo, nije napisao mnogo. Objavio je oko 140 pjesama i taj mali opus djeluje kao potpuno zaokružena i dovršena cjelina. Vidi se da je svaku od svojih pjesama gradio vrlo pažljivo, da je vagao svaku riječ dok ne bi postigao potpunu skladnost i čvrstinu. Sredstva kojima se služio redovito su sasvim obična, mnogo puta i skromna. Rječnik mu nije naročito bogat, metafora je rijetka i jednostavna, rima najčešće nije posebno birana. Međutim, on je nastojao da ta jednostavna sredstva organizira na takav način da iz njih izvuče maksimum ekspresivne snage. Prije svega, držao se, koliko god je to moguće, prirodnog reda riječi u rečenici, pazeći da nijedna od tih riječi ne bude posebno uočljiva u tekstu. Rima je isto tako organski srasla s pjesmom i potisnuta je tako da je pri čitanju ne primjećujemo nego samo čujemo njen zvuk. Pa iako je u pjesmi prirodan red riječi, bez ikakve prisile, ipak je svaki stih izgrađen kao savršena ritmička cjelina koja se spontano uklapa u strofu, a strofa u pjesmu. Tako je postignuta potpuna slivenost svih elemenata; sve urasta jedno u drugo da ništa ne strši — ni slika, ni pojedina riječ, ni rima — da se ništa ne primjećuje kao posebno nego samo pjesma kao cjelina; da se ne vidi *poezija* (kako bi rekao Eliot) nego samo unutrašnji govor pjesme. Tu nema ni povišena tona, ni patetike, ni velikih zahvata. Sve je prigušeno i svedeno na intiman, neposredan odnos, a opet sve ima svoj raspon i svoju snagu.

Prema tome, Cesarić je bio potpuni gospodar svoje riječi i vladao je njome kao malo koji naš pjesnik. Riječ mu nikada nije bila ni slikovni ni zvukovni dekor nego čvrsto sredstvo ljudskog i pjesničkog saopćavanja: nosila je u sebi prije svega smisaonu težinu. Ukus i mjera su pojmovi koji se gotovo uvijek spominju kad se govori o ovom pjesniku. On je svoju emotivnu uzbuđenost i svoju unutrašnju ljudsku dramu kazivao bez velikih riječi, u suštini više običnim govorom nego pjevanjem, bez obzira što je taj govor sveden u pravilne i rimovane strofe. I to ga, unatoč tradicionalnoj formi, približava modernim pjesnicima. Izbjegavao je kićenost, a sugestivnost je postizao jednostavnim sredstvima i izravnim govorom. Nije se izdaleka i opisno približavao stvarima nego je nastojao da odmah dohvati srž i bitnost. Po tome je katkada bio blizak A. B. Šimiću (o kojemu je, uostalom, pisao s velikim razumijevanjem), premda im je postupak u mnogome različit, kao što im je različito i osjećanje svijeta. Zbog toga se Cesarićevo pjesničko djelo ponajviše sastoji od vrlo

kratkih pjesama i možda je on svoj najčistiji domet dosegao upravo u takvim malim kompozicijama.

Cesarić je u svojim stihovima dao veći broj vrlo skladnih sličica, impresija i pejzaža, ali on je, unatoč tome, pretežno misaon pjesnik. No ta njegova misaonost ili, ako hoćete, filozofija nije naročito složena ni posebno tražena. To su uglavnom one vječne i najbitnije životne istine koje ćemo naći, rekao bih, kod gotovo svih velikih pjesnika, a svaki ih daje na svoj način, iz svog iskustva i svoga vremena. Istine, uvijek iste, a uvijek žive i nove, kao što se i život uvijek obnavlja u već poznatim, a ipak novim oblicima. No iako Cesarić govori o poznatim životnim stvarima, on im svojom riječju daje neki nov i poseban smisao, daje im svoje vlastito osvjetljenje. O bitnim i općeljudskim problemima on govori iz svog života i na svoj način i time ih oživotvoruje i daje im novu moć djelovanja. I makar se tu radilo o nečem što je vrlo obično i što doživi gotovo svaki čovjek, ipak nam se čini da je to samo Cesarićevo, da je to mogao tako vidjeti i tako reći. I to je ono što djelu ovog pjesnika daje pravu autentičnost.

Glavne teme ove poezije su ljubav, smrt, osjećaj prolaznosti, pitanje smisla i svrhe života. Kako nam je ovdje i što će od nas biti tamo? Pred takvim pitanjima Cesarić je uglavnom prožet pesimizmom. Stojeći pred ljudskom sudbinom, kod njega se javlja sumnja i osjećaj nemoći u obliku agnosticizma: niti što pouzdano znamo niti možemo znati. A čovjek je, pored svega ostaloga, opterećen naslijeđem, pritisnut je životima i pogledima drugih ljudi, ojađen je prizorima bijede, protiv koje ne može ništa. Jedino da se prepusti struji da ga nosi i da s vremena na vrijeme uhvati pokoju prolaznu svjetlost, pokoji obasjani trenutak, dok vrijeme teče pored čovjeka sasvim ravnodušno. Puni smo hereditarnih poriva, u nama žive tamne strasti i čežnje naših pređa. Zbog toga često djelujemo po nekom neumitnom zakonu za koji ne znamo odakle dolazi, ali znamo da nas on nosi po svojoj volji. U tom osjećanju nevidljivih sila koje upravljaju čovjekom Cesarić je čak prelazio u fatalizam, u mišljenje da se je čovjekova sudbina već negdje upisana te nam jedino preostaje da se predamo toj sudbini, da nas ona nosi po svom nahođenju. Čovjek je slamka u viru u kojem pleše dok je bezdan ne proguta. A zašto je to tako, to mi ne znamo.

Cesarić je vrlo često pjevao o smrti i ona je za njega predstavljala samo promjenu u prirodi. Čovjek postaje zemlja i trava koja će nastaviti svoj nijemi i neosjetljivi život. Od duha neće ostati ništa, ni misao ni bol koji znači mučenje za čovjeka u životu. Prema tome, smrt će biti samo olakšanje i oslobođenje od patnja. U svijet mrtvih ne dopire ništa, ni glasovi ni mirisi, niti sviće niti smrkava. I kad je već tako, po nekoj

iskonskoj težnji, čovjek se bori protiv nestanka i uništenja i hoće da bar nešto od njega ostane na ovome svijetu, a to je prije svega njegovo djelo koje će produžiti njegov život. Na drugome mjestu pojavit će se misao o obnavljanju života, u kojem iste kapi najprije hlape pa se poslije opet stvaraju i sastaju i možda će se, nakon mnogo vjekova, ponovno naći zajedno isti ljudi. Jer vrijeme se kreće u krugu, odlazi i vraća se, a s njim se vraćaju i bivši životi u nekom novom obliku. No to je samo trenutačna iluzija koja se, u strahu od prolaznosti, javlja kao neka bezumna nada da bi se možda ipak jednom moglo vratiti nešto od onoga što je izgubljeno.

Već je spomenuto da je Cesarić, bar prividno, bio tih i povučen pjesnik, bez jačih grčeva i pobune. Takva ga vidimo u znatnom broju njegovih pjesama u kojima je izrazio spokojnost svog unutrašnjeg života, s mnogo zamišljenosti, upitanosti i sjete. No u toj tišini ipak su se s vremenom na vrijeme javljali vrlo ozbiljni trzaji i nezadovoljstva u dosta oštrim ironičkim i satiričkim tonovima. Posve je sigurno, recimo, da on ne bi pjevao Matoševu ojađenost i gorčinu i pobunu da nije i sam u sebi nosio takva osjećanja. A zanimljivo je spomenuti da je Cesarić pjevao i o drugim pjesnicima — o Li-Tai-Pou, Shelleyu, Jesenjinu — i da je kroz njih zapravo kazivao sebe. Možda mu je tako bilo lakše izraziti ono što ga je najviše peklo i što je bilo najintimnije njegovo.

Iz tog sakrivenog nezadovoljstva i nemira vrlo često se javljala u njemu i želja za bijegom. To je uvijek neka nagonska težnja, bez mnogo razmišljanja, i vjera da bi negdje mogla postojati nekakva sloboda za čovjeka i oslobođenje od skučenosti života. No kod Cesarića su bili rijetki trenuci kad se on prepuštao unutrašnjim porivima. Umjesto toga, on je obično mišlju razarao svoje iluzije i želje i dolazio je do spoznaje da su nam, istina, dosadila uvijek ista lica i da bi trebalo pobjeći, ali to je samo uzaludno nastojanje, jer bijega zapravo nema i nikada se neće desiti čudo koje čekamo. Stojeći pred pariskim vlakom, pjesnik će osjetiti da ga taj vlak zove i da mu obećava nove vidike i nove događaje, ali on nema snage da se pomakne i vlak će otputovati bez njega s osvijetljenim prozorima, kao iluzija koja se neće ostvariti. Jer da i krenemo na put, što bismo od toga imali? Možemo promijeniti mjesto, ali od sebe ne možemo pobjeći, jer čovjek je kao kotač koji doduše ide naprijed, ali se uvijek okreće oko svoje osi od koje se ne može odlijepiti.

Od bitnih problema koji zadiru u smisao života, Cesarić se možda najviše bavio problemom stvaranja. Pjesnik i stvaranje javljaju se u mnogim njegovim pjesmama, bilo da su izraženi izravno ili putem simbola. Dok pitanja o kojima je bilo govora za Cesarića predstavljaju tamnu stranu života te je pjevajući o njima dolazio do pesimističkih zaključa-

ka, stvaranje za njega znači veliku radost, jedini čin koji ga ispunja zadovoljstvom i koji životu može dati puni smisao. A taj smisao očituje se prije svega u nadi da će pjesnikov krik doći do ljudi, do neznane braće i da će u njima naći jeku. To je u Cesarića, i ne samo u njega, osnovni poticaj stvaranja: da se drugome saopće pjesnikove spoznaje o životu, ono do čega je on došao u mučnim i probdjevenim noćima, kako sam kaže.

Drugi veliki smisao stvaranja je u želji — a to je već spomenuto, — da se život produži i poslije smrti, da poslije čovjeka na zemlji ostane njegovo djelo kao svjedočanstvo o njemu i kao opravdanje i smisao njegova boravka na ovome svijetu. Stavljajući sve svoje blago u stihove, Cesarić je uvjeren da time spasava sebe od nestanka i da će njegov zanos, pohranjen u zvuke, sjati u tmini budućih dana, kako kaže u pjesmi *Utjeha*. Nadalje, on izražava misao da je poziv pjesnika vrlo težak i da je pun odricanja i patnji, ali, po Cesariću, život ima *mudru dvojnost* i kao kakav alkemičar od muka i bolova stvara zlato. Drugim riječima, patnje za stvaraoca nisu uzaludne, jer iz njih se rađa djelo koje donosi radost i zadovoljstvo. Polazeći dalje, pjesnik stoji na stanovištu da jedina bol može biti istinski pokretač stvaranja i da se samo iz bola mogu roditi velika djela, a radost da rađa samo slabašnu djecu. Tu misao su naročito isticali romantičari, a prihvaćali su je i neki kasniji teoretičari književnosti. U Cesarića ćemo naći još jedno stanovište, blisko romantičnom poimanju stvaranja, a to je da poezija zapravo nastaje neobjašnjivo, po nekom nejasnom i nadnaravnom imperativu. Tako u *Večernjoj pjesmi* kaže da mu riječi, koje se slažu u stihove, dolaze bogzna otkud, iz izvora, iz tišine, iz vjetra, iz vrbe, i tako nastaje govor pjesnika.

Dakako, ni mi ne znamo kako su nastale ni od kuda su nam došle Cesarićeve pjesme, ali smo sigurni da su ponikle iz duboke sabranosti i najtješnje povezanosti sa životom. Jer on je bio pjesnik prirode, i realnih, opipljivih zbivanja: nije ga zanosila apstraktna misao niti je znao graditi kule u oblacima. A pjesnikovo osjećanje svijeta, prije svega osjećanje ljudske sapetosti, dolazi uvijek iz unutrašnjeg izgaranja, iz spoznaja koje su duboko ukorijenjene u njemu kao trajne životne odrednice. I njegova pjesnička riječ uvijek nosi u sebi tu unutrašnju težinu, ma koliko izgledala lagana i prozračna. Pjesnik kao da se pomalo skriva iza svojih ritmova i rima, kao da gorka i tamna stanja namjerno pretvara u svojevrsnu nehajnost i muziku, u čist i nenamješten govor. Tako je, umjesto izravnih spoznaja, često davao samo fluidne slutnje i nagovještaje koji nas neprimjetno dodiruju i izazivaju svojom nedorečenošću. Naročito je često kakvom doskočicom, samo njemu svojstvenom, ili blagim humorom zasjenjivao tragično osjećanje svijeta. Zato će u jednom teškom tre-

nutku reći: »ja pjesmu svoje propasti fićukam«. Tako je uvijek nastojao da se iz tamnih škripaca života izvuče na neku čistinu, možda zbog bojazni da ga tama ne bi nadvladala i ograničila. Isto tako je često balansirao između sna i stvarnosti, emocije i spoznaje, uvijek pomalo u strahu da se ne bi previše zanio i u zanosu izgubio. Da se to ne bi dogodilo, samog sebe će upozoriti: »Ti si malko pjan, a stvari jesu kakve jesu«.

I u socijalnoj poeziji, koju su mnogi pisali u njegovo doba, Cesarić je znao biti poseban i autentičan. Umjesto direktnih optužbi i protesta, on je samo hvatao slike ljudske bijede i nepravde crtajući ih smirenim i preciznim potezima, onako skladno i plastično kao što je iznosio i druge doživljaje. I upravo takav postupak dao je i poetsku i smisaonu snagu takvim pjesmama i one su djelovale, ne namjernom patetikom ni sentimentalnošću, nego oštrinom i točnošću iznesenih prizora.

I tako je Dobriša Cesarić zaokružio svoje pjesničko djelo u vrlo skladno komponiranu cjelinu, koja nije mnogo raznolika, a ipak nam se čini da u njoj ništa ne nedostaje. Tu je cijela povijest jednog ljudskog življenja, sa svojom konačnom tragikom, ali i sa svojim smislom postojanja, s velikim ljudskim pitanjima i malim radostima i sa svim onim od čega je ispleten naš život. Gradeći svoje djelo, ovaj pjesnik je uvijek ostao dosljedan samome sebi, svom viđenju i poimanju svijeta i svojoj pjesničkoj riječi. Svojim jednostavnim stihovima znao je udahnuti istinski duh poezije, znao ih je uzdići, kako sam kaže, u jednu višu javu. Bio je prije svega vezan za pitanja ljudske sudbine i nije bio isprazan artist, ali je stvorio čitav niz lirskih kompozicija, koje su se, polazeći od unutrašnjeg doživljaja, pretvarale u gotovo čisti estetski organizam, oslobođen materijalne težine, u organizam koji živi u svojoj oblikovnoj ljepoti i skladnosti.

Zbog svega toga, njegove su pjesme postale svojinom svih nas, urasle su toliko u nas te se često i ne pitamo o njihovu porijeklu. Ne pitamo se jer nam se čini da su oduvijek bile s nama, da su spontano potekle iz ove zemlje i ovog jezika po kojemu smo to što jesmo. A ako je tako, onda je to najveća vrijednost jedne poezije i najveće priznanje koje joj se može izreći.

Bibliografija izdanja djela Dobriše Cesarića

Lirika. Vlastita naklada. Tisak Zaklade Tiskare Narodnih novina. Zagreb, 1931. (Nagrada Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti).

Spasena svijetla. Pododbor Matice hrvatske. Zagreb, 1938.

Izabrani stihovi. Izdanje Hrvatskog izdavalačkog bibliografskog zavoda. Crtež autora Jerolima Miše. Zagreb, 1942.

Pjesme. Izdavač »Zora«. Uredio i pogovor napisao Šime Vučetić. Zagreb, 1951.

Knjiga prepjeva (Prepjevi iz poezije Puškina, Krilova, Ljermontova, Gorkoga, Jesenjina, Goethea, Heinea, i Rilkea). Izdavačko poduzeće »Mladost«, Zagreb, 1951.

Osvijetljeni put. Matica hrvatska. Urednik Gustav Krklec, Zagreb, 1953. (Nagrada Saveza književnika Jugoslavije).

Tri pjesme. Posebni otisak iz 301. knjige Rada JAZU. Zagreb, 1954 (1955).

Goli časovi. Matica srpska. Tisak Beogradskog grafičkog zavoda. Urednik Aleksandar Tišma. Novi Sad, 1956.

Der erleuchtete Weg. Izbor i prijevod Herberta Gottschalka. Verlag »Der Karlsruher Bote«, Blatter fur Dichtung, Folge 25/1956. Karlsruhe, 1956.

Proljeće koje nije moje. Posebni otisak iz 310. knjige RADA JAZU, Zagreb, 1957.

Izabrane pjesme. Nakladni zavod Matice hrvatske. Urednik Joža Horvat. Zagreb, 1960. (Zmajeva nagrada). Drugo izdanje, s pogovorom i bilješkom o piscu Jure Kaštelana, 1964. (Nagrada Vladimira Nazora.)

Poezija, Na makedonski preveo i pogovor napisao Georgi Stalev. Izdavač »Kočo Racin«, Skopje, 1965.

Moj prijatelju. Izbor pjesama i predgovor Karmen Milačić. Izdavač »Školska knjiga«. Zagreb, 1966.

Lumières sauvées. Prijevod Janine Matillon. Posebni otisak iz časopisa »Most« (DKH), Zagreb, 1968.

Slap. (Izabrane pjesme). Izabrao i uredio Vlatko Pavletić. Izdavač Nakladni zavod Matice hrvatske. Biblioteka Arion s kronologijom života D. C., bibliografijom, esejom Jure Kaštelana i izborom kritike o Cesarićevoj poeziji te slikovnim prilozima i gramofonskom pločom s pjesnikovim recitacijama. Zagreb, 1970. (Drugo izdanje, 1974.)

Izabrane pjesme. Izbor Zvonimir Diklić. Veselin Masleša, Sarajevo, 1973.

Svjetla za daljinom. Izbor i predgovor Milutin Petrović. Rad, Beograd, 1975.

Izabrana lirika. Izbor i predgovor Stevan Raičković. Srpska književna zadruga, Beograd, 1975.

Voćka poslije kiše. Izabrane pjesme i memoarski zapisi. Priredio Jure Kaštelan. Mladost, Zagreb, Drugo izdanje, 1980.

Primjedba:

Cesarićeve su pjesme prevodene na dvadesetak jezika, te su ušle u mnogobrojne strane i domaće antologije i izbore.

SPOMENICA PREMINULIM AKADEMICIMA

DOBRIŠA CESARIĆ

1902 — 1980

IZDAVAČ:
Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb

ZA IZDAVAČA:
HRVOJE POŽAR

OPREMA:
EDO KOVAČEVIĆ

TEHNIČKI UREDNIK:
ŽELJKO ZLATIĆ

KOREKTOR:
ŽELJKO ZLATIĆ

STROJOSLAGAR:
KREŠO JUKIĆ

METEUR:
MARIJANA BANIĆ

Tiskanje dovršeno u studenom 1983.

Tisak:
GRAFIČKI ZAVOD HRVATSKE, ZAGREB